

*ZBIGNIEW PAŁKA*  
*Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego*  
*w Toruniu*

## **PROGRAM AKTYWIZACJI OBSZARÓW WIEJSKICH NA PRZYKŁADZIE GMIN W REGIONIE KUJAWSKO-POMORSKIM**

### **1. Wstęp**

Przyspieszenie procesu rozwoju obszarów wiejskich w Polsce wymaga szeregu działań zarówno w sferze pomocy i wsparcia materialnego tych terenów, jak i działań edukacyjnych.

Program Aktywizacji Obszarów Wiejskich (PAOW), ma na celu wniesienie wkładu finansowego w szeroko rozumiany rozwój gospodarczy wsi. Trzy główne cele programu to:

- zwiększenie pozarolniczego zatrudnienia na obszarach wiejskich,
- wsparcie procesu decentralizacji rozwoju regionalnego,
- zapewnienie Polsce pomocy w budowaniu potencjału instytucjonalnego niezbędnego do uzyskania przedakcesyjnych i strukturalnych funduszy Unii Europejskiej.

Program współfinansowany jest z kredytu Banku Światowego określonego na łączną kwotę 120 mln USD. W ramach tej kwoty finansowane są następujące działania: rozwój sektora prywatnego, rozwój zasobów ludzkich, w tym fundusz ponownego zatrudnienia, program zwiększania zatrudnienia poza rolnictwem, poprawa stanu edukacji na obszarach wiejskich, wzmocnienie instytucji administracji lokalnej i regionalnej oraz rozwój infrastruktury na obszarach wiejskich.

Realizacja programu ma również na celu nabycie umiejętności i doświadczenia przez lokalne społeczności i administrację publiczną, w pozyskiwaniu i wykorzystaniu środków pomocowych, w kontekście zbliżających się funduszy przedakcesyjnych (np. SAPARD) oraz perspektywicznie, korzystania z funduszy strukturalnych, w ramach przyszłego członkostwa w Unii Europejskiej.

## 2. Zasady funkcjonowania programu aktywizacji obszarów wiejskich

Program funkcjonuje w oparciu o następujące ramy prawne:

- Umowa kredytowa nr 7013-0 POL z dnia 25 lipca 2000 r., zawarta pomiędzy Rzeczypospolitą Polską a Międzynarodowym Bankiem Odbudowy i Rozwoju,
- Porozumienie o przyznaniu środków oraz o warunkach i sposobach realizacji programu aktywizacji obszarów wiejskich w województwie kujawsko-pomorskim zawarte w dniu 20 września 2000 r. W Warszawie między Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi a Województwem Kujawsko-Pomorskim,
- Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie zasad, warunków i trybu wspierania środkami budżetu państwa programów inicjowanych przez organy samorządu województwa z dnia 1 sierpnia 2000 r. (Dz. U. Nr 68, poz. 806 z późn. zm).

Na cały PAOW składa się 5 komponentów:

### **Komponent A - Mikrokredyt**

Celem tego komponentu jest wsparcie mieszkańców obszarów wiejskich w tworzeniu małych przedsiębiorstw oraz wsparcie instytucji lokalnych pośredniczących w przekazywaniu kapitału beneficjentom pomocy i organizowanie szkoleń. Okres wdrażania 2 lata. Instrumenty wykorzystywane w realizacji komponentu to :

- Mikrokredyt – kredyt udzielany osobom bezrobotnym, rolnikom posiadającym małe gospodarstwa, właścicielom małych przedsiębiorstw w wysokości do 5 tys. USD, przy czym 25% wartości jednego kredytu musi być finansowane ze środków instytucji lokalnych, które udzielać będą kredytów potencjalnym beneficjentom. Okres spłaty wyniesie maksymalnie 36 miesięcy, wysokość oprocentowania oparta będzie na stosunku oprocentowania wkładu ze strony PAOW i wkładu realizatora usług.
- Jednorazowe dotacje – granty – dla kredytobiorców – będą to bezzwrotne dotacje na zakup środków trwałych w wysokości 3600 PLN.
- Pomoc techniczna i szkolenia – dla realizatorów usług.

### **Komponent B-1 - Reorganizacja/Przekwalifikowanie**

Celem tego komponentu jest pomoc bezrobotnym oraz znajdującym się w trudnej sytuacji ekonomicznej mieszkańcom obszarów wiejskich w podniesieniu kwalifikacji, znalezieniu zatrudnienia na lokalnych rynkach pracy oraz pomoc w dostosowaniu kapitału ludzkiego do wymagań lokalnych rynków pracy. Program przewiduje finansowanie działań w zakresie usług poradnictwa zawodowego, usług w dziedzinie przekwalifikowania siły roboczej, wsparcia dla okresowego zatrudnienia przez gminę, wsparcia dla ośrodków obsługi małych przed-

siębiorstw, tworzenie inkubatorów przedsiębiorczości, wsparcia lokalnych inicjatyw planowania rozwoju gospodarczego. Okres wdrażania komponentu 4 lata.

### **Komponent B-2 - Edukacja**

Celem ogólnym edukacyjnego elementu programowego jest podniesienie efektywności systemu edukacyjnego oraz poziomu przygotowania absolwentów szkół podstawowych i gimnazjów poprzez poprawę jakości procesu nauczania w wiejskich szkołach oraz lepsze wykorzystanie zasobów szkolnych. Program przewiduje realizację działań w zakresie szkolenia nauczycieli i dyrektorów szkół, poprawy jakości wyposażenia szkół, poprawy stanu obiektów szkolnych poprzez ich modernizację i remonty, wykorzystania komputerów dla celów edukacyjnych. Okres wdrażania 3,5 roku.

### **Komponent B-3 - Budowa potencjału instytucjonalnego administracji lokalnej i regionalnej**

Celem tego komponentu jest zwiększenie poziomu skuteczności i efektywności działania administracji publicznej na poziomie lokalnym i regionalnym. Realizacja komponentu będzie dwuetapowa. W pierwszym etapie – pilotażowym – pn. Program Rozwoju Instytucjonalnego, w drodze postępowania konkursowego wyłonione zostaną jednostki (urzędy) pilotażowe w celu dokonania analizy organizacyjnej i operacyjnej urzędu. W drugim etapie obejmującym cały kraj przeprowadzone zostaną szkolenia urzędników administracji publicznej, radnych, członków zarządów jednostek samorządu terytorialnego, z wykorzystaniem doświadczeń programu pilotażowego. Okres wdrażania 3 lata.

### **Komponent C - Rozwój infrastruktury na obszarach wiejskich**

Celem komponentu jest poprawa infrastruktury technicznej obszarów wiejskich w celu stymulacji sektora prywatnego i zwiększenia atrakcyjności tych terenów dla potencjalnych inwestorów. W ramach komponentu gminy, związki gmin i powiaty mogą ubiegać się o dofinansowanie realizacji inwestycji infrastrukturalnych w zakresie wodociągów, systemów kanalizacji i oczyszczalni ścieków, systemów zarządzania, gromadzenia i utylizacji odpadów stałych, budowy dróg. Okres wdrażania 3 lata.

Decyzje strategiczne dotyczące Programu Aktywizacji Obszarów Wiejskich podejmowane są przez Krajowy Komitet Sterujący (KKS), powołany przez Prezesa Rady Ministrów. Przewodniczący mu Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Ministrowie: Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, Edukacji Narodowej, Spraw Wewnętrznych i Administracji, Finansów oraz sekretarz stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów i dwóch Marszałków Województw (Małopolskiego i Warmińsko-Mazurskiego) wchodzi w skład KKS. Komitetowi udziela wsparcia merytorycznego i technicznego Jednostka Koordynacji Programu, powołana w ramach Fundacji Programów Pomocy dla Rolnictwa przy MRiRW.

Na szczeblu województw podejmowane są wstępne decyzje odnośnie oceny i kwalifikowania szczegółowych projektów do finansowania ze środków pożyczki Banku Światowego. Decyzje te podejmuje Regionalny Komitet Sterujący (RKS) pod przewodnictwem Marszałka Województwa. Podstawą do decyzji jest ocena i ranking projektów dokonywane przez Wojewódzkie Biuro Wdrażania Programu oraz (w przypadku projektów infrastrukturalnych) przez Regionalny Oddział Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. RKS stymuluje i nadzoruje wdrażanie Programu w województwie.

### **3. Charakterystyka obszarów wiejskich w województwie kujawsko-pomorskim**

W niniejszym opracowaniu za obszary wiejskie w województwie kujawsko-pomorskim przyjęto terytorium pozostające poza granicami administracyjnymi miast o liczbie mieszkańców powyżej 100 tysięcy, tj. z wyjątkiem czterech miast: Bydgoszczy, Torunia, Włocławka i Grudziądza (zgodnie z zapisami „Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego”). Powierzchnia obszaru wynosi 17 536 km<sup>2</sup>, co stanowi 97,6% ogólnej powierzchni województwa. Zamieszkuje tu 1 280 tyś. osób, tj. 61,0% ogółu ludności. Gęstość zaludnienia wynosi 73,0 osób/km<sup>2</sup>, przy wskaźniku dla województwa 116,8 osób/km<sup>2</sup>. Administracyjnie obszar ten podzielony jest na 19 powiatów i 140 gmin. Sytuacja ekonomiczna na tych terenach jest zróżnicowana. Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa będąca wyodrębnioną częścią Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego, identyfikuje wiejskie obszary problemowe wymagające szczególnej uwagi władz wojewódzkich i lokalnych. Jako mierniki sytuacji ekonomicznej obszarów wiejskich i rolnictwa przyjęto stopę bezrobocia, wskaźnik rolniczej produkcji towarowej oraz wskaźnik podatków z pozarolniczej działalności gospodarczej. Przeprowadzona na podstawie powyższych wskaźników analiza przestrzenna obszarów wiejskich pozwoliła na wyłonienie obszarów, na których występują ekstremalne negatywne uwarunkowania ekonomiczne. W układzie powiatowym zalicza się do nich powiaty włocławski i lipnowski (najniższa rolnicza produkcja towarowa i najsłabiej rozwinięta pozarolnicza działalność gospodarcza), rypiński i wąbrzeski (wysokie bezrobocie i niska rolnicza produkcja towarowa), sępoleński, nakielski, grudziądzki, aleksandrowski i radziejowski (najwyższe bezrobocie), brodnicki i tucholski (najniższa rolnicza produkcja towarowa).

Za bardzo istotny obszar problemowy należy również uznać niedoinwestowanie infrastruktury terenów wiejskich. Z analiz wynika, że średni stopień zwozdociągowania obszarów wiejskich wynosi 75%. Znacznie gorzej wygląda sytuacja w dziedzinie kanalizacji ściekowej. Na 2579,2 km sieci wodociągowej w miastach przypada 1750,3 km sieci kanalizacyjnej (na 1 km wodociągu przy-

pada 0,680 km kanalizacji), na terenach wiejskich stosunek ten wynosi 15327,6 km do 554,5 km (na 1 km wodociągu przypada 0,050 km kanalizacji). W zakresie gospodarki odpadowej tylko z około 24% gospodarstw rolnych śmieci wywożone są na zorganizowane wysypiska. Odrębnym problemem infrastrukturalnym, który dotyczy obszary wiejskie, jest stan i ilość dróg utwardzonych.

#### 4. Cel i przedmiot badań

Celem niniejszych rozważań jest analiza aktywności poszczególnych gmin z terenu województwa kujawsko-pomorskiego, w ubieganiu się o pozyskanie dodatkowych źródeł finansowania inwestycji. Brak środków finansowych na inwestycje i dalszy rozwój gminy to temat dominujący na sesjach Rad Gmin. Program Aktywizacji Obszarów Wiejskich daje gminom i powiatom z regionu możliwości otrzymania dodatkowych środków na rozwój obszarów wiejskich.

Analizie poddano wnioski inwestycyjne o dofinansowanie z PAOW inwestycji realizowanych przez poszczególne gminy. W wyznaczonych przez Regionalny Komitet Sterujący terminach Zarządy Gmin i Powiatów województwa kujawsko-pomorskiego miały możliwość złożyć wnioski o dofinansowanie inwestycji w dziedzinach:

- Rozbudowa, modernizacja i remonty szkół (komponent B2-Edukacja) – wielkość dotacji do 42% całkowitych kosztów - górna granica dofinansowania PAOW – bez ograniczeń, limit wniosków – 1 wniosek na gminę
- Remonty i wyposażenie świetlic (komponent B2-Edukacja) – wielkość dotacji do 42% całkowitych kosztów - górna granica dofinansowania PAOW 25 000 PLN, limit wniosków – 1 wniosek na gminę
- Infrastruktura wiejska (komponent C) – wielkość dotacji do 50% całkowitych kosztów (dla wodociągów 30%) - górna granica dofinansowania PAOW 400 000 PLN, limit wniosków – bez ograniczeń

W opracowaniu wykorzystano wnioski gmin dotyczące dwóch spośród pięciu komponentów programu ze względu na zakończenie rejestracji i oceny projektów w tych komponentach. Pozostałe są w trakcie realizacji. Rejestracja, analiza formalna oraz ocena zgodności projektów ze strategią rozwoju województwa przeprowadzona została przez Wojewódzkie Biuro Wdrażania Programu i Oddział Regionalny Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (wniośki infrastrukturalne). Merytorycznej oceny wniosków dokonano na podstawie kryteriów oceny projektów uchwalonych odrębnie dla poszczególnych komponentów przez Regionalny Komitet Sterujący. W kryteriach oceny wniosków brano pod uwagę:

- w komponencie B-2 - dochody gmin/powiatów na 1 mieszkańca, stopę bezrobocia, średnią liczbę uczniów w oddziale w odniesieniu do normatywnej liczby uczniów w gminie, ocenę racjonalizacji sieci szkół,

- w komponencie C – stopę bezrobocia, udział środków własnych w inwestycji, jednostkowe koszty inwestycyjne projektu, dochody gmin/powiatów na 1 mieszkańca, współfinansowanie projektów przez przyszłych użytkowników, pilność zaspokojenia potrzeb w wyniku realizacji projektu oraz ilość wniosków składanych przez gminę lub powiat (premiowano pierwszy wniosek). Podmiotami uprawnionymi do ubiegania się o dotacje były:
  - gminy wiejskie,
  - gminy miejsko-wiejskie, z wyłączeniem inwestycji w miastach powyżej 15 tys. mieszkańców,
  - uprawnione organy związków międzygminnych,
  - powiaty (w odniesieniu do dróg powiatowych).

## 5. Wyniki badań

Na łączną liczbę 127 uprawnionych do złożenia wniosków gmin, wnioski złożyły 83 gminy tj. 65,3% uprawnionych. Łącznie wpłynęło 166 wniosków, z czego:

- w komponencie B-2 (szkoły) 50 tj. 30,1%,
- w komponencie B-2 (światlice) 39 tj. 23,5%,
- w komponencie C (infrastruktura) 77 tj. 46,4%.

Z powyższych danych wynika, że największe zainteresowanie gminy wykazały w przypadku dotacji na infrastrukturę.

Tabela 1

Rozkład wniosków w zależności od rodzaju gminy.

| Rodzaj gminy  | Gminy łącznie |      | Liczba gmin zgłaszających co najmniej 1 wniosek, w stos. do gmin łącznie |      | Wnioski łącznie |      |
|---------------|---------------|------|--------------------------------------------------------------------------|------|-----------------|------|
|               | Liczba        | %    | Liczba                                                                   | %    | Liczba          | %    |
| Miejsko-wiej. | 35            | 27,6 | 25                                                                       | 68,6 | 44              | 26,8 |
| Wiejska       | 92            | 72,4 | 58                                                                       | 61,9 | 122             | 73,3 |
| Razem         | 127           | 100  | 83                                                                       | 65,3 | 166             | 100  |

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych źródłowych Wojewódzkiego Biura Wdrażania Programu w Toruniu.

W tabeli nr 1 przedstawiono dane dotyczące wniosków składanych przez gminy miejsko-wiejskie i wiejskie. Z przedmiotowych danych wynika, iż ilość gmin miejsko-wiejskich (w ujęciu procentowym) zgłaszających co najmniej 1 wniosek tylko nieznacznie przewyższa (o 6,7%) ilość gmin wiejskich w tym przedziale. Biorąc pod uwagę łączną ilość wniosków istotnych różnic pomiędzy obu grupami nie stwierdzono.

Tabela 2

Liczba wniosków złożonych przez gminy.

| Liczba wniosków | Liczba gmin | %    |
|-----------------|-------------|------|
| 0               | 44          | 34,6 |
| 1               | 36          | 28,4 |
| 2               | 20          | 15,7 |
| 3               | 18          | 14,2 |
| 4               | 8           | 6,3  |
| 5               | 1           | 0,8  |
| Razem           | 127         | 100  |

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych źródłowych Wojewódzkiego Biura Wdrażania Programu w Toruniu.

Spośród 127 gmin uprawnionych do ubiegania się o dofinansowanie aż 44 (34,6%) nie złożyło ani jednego wniosku (tab. nr 2). Spośród gmin, które złożyły wnioski najwięcej jest składających po 1 wniosku 36 (28,4%). Tylko 1 gmina przygotowała 5 projektów.

Tabela nr 3 ilustruje ile gmin w ujęciu powiatowym ubiegało się o dofinansowanie inwestycji. Z przedstawionych danych wynika, że najwięcej wniosków spłynęło z powiatów: włocławskiego, świeckiego, inowrocławskiego, toruńskiego i golubsko-dobrzyńskiego.

Najmniejsze zaś zaangażowanie wykazały gminy leżące w powiatach: aleksandrowskim, radziejowskim, grudziądzkim, lipnowskim i mogileńskim.

W opracowaniu pt.: „Kierunki wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich na przykładzie regionu kujawsko-pomorskiego” (Wydawnictwo Uczelniane Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy 1999) w rozdziale 4.4. „Struktura funkcjonalno-przestrzenna i stopień wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich w powiatach ziemskich województwa kujawsko-pomorskiego”, scharakteryzowano typy obszarów wiejskich (w gminach miejsko-wiejskich i wiejskich) oraz stopień ich rozwoju wielofunkcyjnego w powiatach ziemskich województwa kujawsko-pomorskiego.

Zestawienie powiatów, z których spłynęło najwięcej wniosków oraz powiatów z najmniejszą liczbą złożonych wniosków, z wyodrębnionymi w przytoczonym opracowaniu stopniami wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich w powiatach ziemskich wykazuje, iż zarówno powiaty „aktywne” jak i „nieaktywne” zaliczyć należy do obszarów o średnim (kategoria III) i niskim (kat. IV) stopniu rozwoju wielofunkcyjnego.

Planowanie i realizacja inwestycji jest ściśle związana z sytuacją finansową gminy, a szczególnie z poziomem dochodów gminy.

Tabela 3

Zestawienie gmin, które złożyły wnioski w ujęciu powiatowym.

| Lp. | Powiat              | Liczba gmin ogół. | Liczba gmin zgłasz. wnioski | Liczba wniosków |
|-----|---------------------|-------------------|-----------------------------|-----------------|
| 1.  | Aleksandrowski      | 6                 | 1                           | 1               |
| 2.  | Brodnicki           | 9                 | 5                           | 10              |
| 3.  | Bydgoski            | 8                 | 5                           | 11              |
| 4.  | Chełmiński          | 6                 | 5                           | 10              |
| 5.  | Golubsko-Dobrzyński | 5                 | 4                           | 13              |
| 6.  | Grudziądzki         | 6                 | 2                           | 3               |
| 7.  | Inowrocławski       | 8                 | 6                           | 14              |
| 8.  | Lipnowski           | 8                 | 3                           | 4               |
| 9.  | Mogileński          | 4                 | 2                           | 4               |
| 10. | Nakielski           | 5                 | 4                           | 7               |
| 11. | Radziejowski        | 6                 | 2                           | 2               |
| 12. | Rypiński            | 5                 | 3                           | 5               |
| 13. | Sępoleński          | 4                 | 4                           | 6               |
| 14. | Świecki             | 11                | 8                           | 14              |
| 15. | Toruński            | 8                 | 5                           | 13              |
| 16. | Tucholski           | 6                 | 5                           | 10              |
| 17. | Włocławski          | 12                | 11                          | 24              |
| 18. | Wąbrzeski           | 4                 | 4                           | 8               |
| 19. | Żniński             | 6                 | 4                           | 6               |
|     | Razem               | 127               | 83                          | 166             |

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych źródłowych Wojewódzkiego Biura Wdrażania Programu w Toruniu.

Tabela 4

Dochody budżetów gmin uprawnionych do składania wniosków w przeliczeniu na 1 mieszkańca (w zł/1 mieszkańca)

| Wyszczególnienie              | Poniżej 700 |      | 701 - 900 |     | 901 - 1100 |      | 1101 - 1300 |      | 1301 - 1500 |     | Powyżej 1500 |     | Razem  |     |
|-------------------------------|-------------|------|-----------|-----|------------|------|-------------|------|-------------|-----|--------------|-----|--------|-----|
|                               | Liczba      | %    | Liczba    | %   | Liczba     | %    | Liczba      | %    | Liczba      | %   | Liczba       | %   | Liczba | %   |
| Gminy nie składające wniosków | 1           | 12,3 | 2         | 4,5 | 26         | 59,1 | 12          | 27,3 | 2           | 4,5 | 1            | 2,3 | 44     | 100 |
| Gminy składające wnioski      | 0           | 0    | 4         | 4,8 | 51         | 61,5 | 25          | 28,9 | 3           | 3,6 | 1            | 1,2 | 83     | 100 |

Źródło: Obliczenia własne na podstawie „Rocznika statystycznego województwa kujawsko-pomorskiego 2000”.



W tabeli nr 4 zestawiono dane dotyczące dochodów ogółem gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca, w rozbiciu na gminy uczestniczące w PAOW i gminy nie składające wniosków inwestycyjnych. Najwięcej gmin w obu zestawianych grupach osiągnęło w 1999 r. dochody w granicach 901 – 1100 zł/mieszkańca – gminy nie skl. wniosków 59,1% (26 gm.), gminu skl. wnioski 61,5% (51 gm.). Rozkład dochodów w wyszczególnionych przedziałach obu grup jest zbliżony i wykazuje cechy rozkładu normalnego.

Średnia dochodów ogółem na 1 mieszkańca, dla całej analizowanej zbiorowości (127 gmin) wynosi 1.055 zł/mieszkańca. Wśród 44 gmin nie składających wniosków, 23 spośród nich (52,3%) wykazuje dochody poniżej średniej a 21 (47,7%) dochody wyższe niż średnia. W grupie gmin składających wnioski było to odpowiednio 44 (53,0%) i 39 (47,0%). Dane te potwierdzają brak istotnych różnic aktywności w obu grupach.

Niedoinwestowanie infrastruktury wiejskiej, o którym wspomniano w punkcie 3 niniejszego opracowania, jest istotnym problemem większości samorządów gminnych w regionie kujawsko-pomorskim. Ze względu na wagę problemu zestawiono dane dotyczące wniosków w komponencie C – infrastruktura z obszarami występowania ekstremalnych problemów infrastrukturalnych wyodrębnionymi w Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Tabela 5

Zestawienie wniosków w komponencie C – infrastruktura w kontekście występowania ekstremalnych problemów infrastrukturalnych.

| Wyszczególnienie                                                 | Liczba gmin łącznie |      | Liczba gmin skl. wnios. |      | Liczba wniosków |      |
|------------------------------------------------------------------|---------------------|------|-------------------------|------|-----------------|------|
|                                                                  | Liczba              | %    | Liczba                  | %    | Liczba          | %    |
| Gminy zaliczane do obszarów ekstremalnych problemów infrastrukt. | 64                  | 50,4 | 29                      | 49,1 | 38              | 49,3 |
| Gminy pozostałe                                                  | 63                  | 49,6 | 30                      | 50,9 | 39              | 50,7 |
| Razem                                                            | 127                 | 100  | 59                      | 100  | 77              | 100  |

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych źródłowych Wojewódzkiego Biura Wdrażania Programu w Toruniu.

Informacje przedstawione w tabeli nr 5 wskazują, iż gminy zaliczane do obszarów ekstremalnych problemów infrastrukturalnych nie wykazywały większej aktywności w pozyskiwaniu środków na inwestycje infrastrukturalne, w stosunku do gmin nie zaliczanych do tej grupy.

## 6. Podsumowanie

Z przeprowadzonej analizy wynika, iż zainteresowanie samorządów gmin regionu kujawsko-pomorskiego pozyskaniem w ramach Programu Aktywizacji

Obszarów Wiejskich, dodatkowych środków inwestycyjnych jest niewspółmierne do skali realnych potrzeb i skali zapóźnień w rozwoju obszarów wiejskich. Co trzecia gmina nie przygotowała nawet jednego wniosku. Znacząca grupa gmin – 36 (28,4%) poprzestała na zgłoszeniu zaledwie jednego wniosku.

Porównanie gmin miejsko-wiejskich i wiejskich, w zależności od ilości gmin składających wnioski, wykazuje niewielką przewagę aktywności gmin miejsko-wiejskich nad wiejskimi, jednakże w ilości łącznie wniosków te różnice już nie występują.

Zestawienie ocenianych gmin, w ujęciu powiatowym wykazało, że do najbardziej „aktywnych” powiatów należy zaliczyć powiaty: włocławski, świecki, inowrocławski i toruński, do najbardziej „nieaktywnych” zaś, powiaty aleksandrowski, radziejowski, grudziądzki i lipnowski. Porównanie wyżej wymienionych powiatów z powiatami o określonym stopniu wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich wykazuje, że zarówno powiaty „aktywne” jak i „nieaktywne” zaliczyć należy do obszarów o średnim (III kategoria) i niskim (IV kategoria) stopniu rozwoju wielofunkcyjnego obszarów wiejskich w regionie kujawsko-pomorskim (w czterostopniowej skali). Poziom wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich nie wpływa więc na przejawy występowania aktywności lub jej braku w tej dziedzinie.

Również zestawienie wniosków w komponencie C infrastruktura w kontekście występowania ekstremalnych problemów infrastrukturalnych wykazuje niemal identyczny rozkład wniosków z gmin zaliczanych do tych obszarów jak i będących poza nimi. Nie stwierdzono zatem zwiększonej aktywności gmin z terenów zaliczanych do obszarów występowania istotnych braków infrastrukturalnych.

Poziom dochodów gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca, jako miernik „zamożności” gmin, w podziale na gminy „aktywne” i „nieaktywne” wykazuje brak istotnych różnic w ubieganiu się o dotacje pomiędzy obydwoima grupami.

Przedstawione powyżej rozważania wskazują, że czynniki strukturalne, geograficzne i ekonomiczne nie wywierają istotnego wpływu na przejawy aktywności lub bierności samorządów gmin regionu kujawsko-pomorskiego, w pozyskiwaniu dodatkowych źródeł środków na inwestycje. Przyczyn stosunkowo niskiej aktywności gmin, w tej dziedzinie, należy zatem upatrywać w tzw. czynniku ludzkim. Skoncentrowanie badań na rozległych aspektach życia społecznego, socjologii wsi, lokalnych tradycjach działalności i aktywności społecznej, jak również analiza poziomu przygotowania fachowego i wiedzy lokalnych elit i administracji, pozwolą na identyfikację słabych punktów i barier rozwoju oraz udzielenie skutecznej pomocy samorządom gmin, w celu nabycia umiejętności racjonalnego gospodarowania oraz pozyskiwania dodatkowych źródeł dopływu środków na ich rozwój gospodarczy i społeczny.

### LITERATURA

1. Kierunki wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich na przykładzie regionu kujawsko-pomorskiego. Wydawnictwo Uczelniane Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy 1999.
2. Rocznik statystyczny 2000 Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Urząd Statystyczny w Bydgoszczy 2000.
3. Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa. Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego Toruń, czerwiec 2000.
4. Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego Toruń, czerwiec 2000.

ZBIGNIEW PAŁKA

### PROGRAM AKTYWIZACJI OBSZARÓW WIEJSKICH NA PRZYKŁADZIE GMIN W REGIONIE KUJAWSKO-POMORSKIM

#### STRESZCZENIE

Program Aktywizacji Obszarów Wiejskich ma na celu wniesienie wkładu finansowego w rozwój gospodarczy wsi. Realizacja pierwszych etapów (komponenty – edukacja i infrastruktura) programu, w województwie kujawsko-pomorskim, jest źródłem wiedzy i doświadczeń przed wprowadzeniem programu SAPARD, a w dalszej perspektywie funduszy strukturalnych. Program otworzył możliwość pozyskania dodatkowych środków inwestycyjnych, przez gminy regionu kujawsko-pomorskiego. Aktywność gmin w ubieganiu się o pomoc w ramach programu była zróżnicowana i niewspółmierna do skali realnych potrzeb w tej dziedzinie.

ZBIGNIEW PAŁKA

### RURAL DEVELOPMENT PROGRAM, ACTIVITY OF COMMUNES

#### SUMMARY

The Rural Development Program aims to give financial contribution to economic development of rural areas. The realisation of first stages of the programme in the Kujawsko-Pomorskie Voivodeship is the source of knowledge and experience before introducing the SAPARD programme and in further perspective - structural funds. The programme had opened a possibility to obtain additional investment means by the communes of the Kujawsko-Pomorskie region. The communes activities in competing for assistance in the programme framework were diversified and incommensurable to the of real needs in this sphere.